

JAN GURBA

NACZYNIĘ Z WCZESNEJ EPOKI BRĄZU Z JURKOWA W POW. PIŃCZÓW

W czasie robót drogowych w latach 1951—1952 w miejscowości Jurków, pow. Pińczów, zniszczono kilka stanowisk archeologicznych¹. Wśród uratowanych przez kierownika robót ob. P. Oborę zabytków najciekawszym jest opisane poniżej naczynie, pochodzące najprawdopodobniej z zespołu grobowego. Niestety brak jest szczegółowych danych co do jego odkrycia poza informacją, że „wraz z naczyniem znalezione były kości”.

Zachowane naczynie jest to dzbanuszek tulipanowaty (ryc. 1) z wysoką, lejowatą rozchyloną szyjką i utraconym brzegiem. Szyjka jest oddzielona od brzuśca wyraźnym załomem, zaznaczonym ponadto bruzdą. Brzusiec, baniasty w dolnej części, przechodzi w dno lekko wklęsłe z zaznaczonymi wyraźnie czterema plastycznymi „nóżkami” (ryc. 2). Dzbanuszek opatrzony był uchem taśmowatym, z którego zachował się tylko dolny przyczep, umieszczony na przejściu szyi w brzusiec. Powierzchnia naczynia gładka, barwy szarobrazowej z żółtawymi plamami. Wysokość zachowana 14 cm, średnica otworu 11 cm, średnica brzuśca 9 cm, średnica dna 7 cm. Zachowana wysokość szyjki 11 cm, wysokość nóżki 0,5 cm, wymiary przyczepu ucha 2,5 × 1,5 cm, grubość skorupy 0,5 cm.

Opisywane naczynie ze względu na kształt (lejowata szyja) i charakter gliny zaliczyłem początkowo mylnie do kultury czasz lejowatych², dopiero dyr. dr J. Poulik z Brna w czasie swej bytności w Lublinie zwrócił mi uwagę na pochodzenie tego naczynia z początków epoki brązowej³.

Podobny dzbanuszek tulipanowaty o lekko wywiniętym brzuścu i dnie zaopatrzonym w cztery plastyczne „nóżki” znaleziono w trakcie badań ratowniczych na terenie Nowej Huty na stanowisku Pleszów I.

Naczynie z Jurkowa nie posiada, poza okazem z Pleszowa, innych bliskich analogii z terenu Polski. Kształtem jest nieco zbliżone do czaszy tulipanowatej południowej grupy kultury czasz lejowatych z Lasu Stockiego w pow. puławskim⁴. Należy nadmienić,

¹ ZOW, XXI 1952, z. 6, s. 198; XXII 1953, z. 2, s. 174; J. Gurba, *Drobne materiały do poznania kultury ceramiki wstęgowej*, ZOW, XXII, 1953, z. 3, s. 98—100.

² ZOW, XXI 1952, s. 198.

³ Na tym miejscu składam dyr. J. Poulikowi serdeczne podziękowanie za tę, jak i za szereg innych informacji, których był mi łaskaw udzielić.

⁴ L. Gajewski, *Kultura czasz lejowatych między Wisłą a Bugiem*, „Annales UMCS”, Sectio F, vol. IV, ryc. 56 na s. 99.

Ryc. 1. Jurków, pow. Pińczów. Naczynie z wczesnej epoki brązu widziane z góry

że w południowej grupie tej kultury spotykamy również naczynia na nóżkach⁵, np. Ćmielów, pow. Opatów⁶, Las Stocki, pow. Puławy⁷, Klementowice, pow. Puławy⁸.

Szereg za to ciekawych analogii do naczynia z Jurkowa posiadamy z obszaru Słowacji i Moraw. Dość bliskie podobieństwo, zwłaszcza jeśli chodzi o kształt, stanowią dzbanki typu wietrzowskiego kultury madziarowskiej z miejscowości Bánov, pow. Uh. Brod (Morawy)⁹, Malý Varad, pow. Nové Zámky (Morawy)¹⁰, Veselé, pow.

⁵ J. Kostrzewski, *Od mezolitu do okresu wędrówek ludów*, „Prehistoria Ziemi Polskiej”, PAU, Kraków 1939—1948, s. 143.

⁶ Z. Podkowińska, *Neolityczna osada na vrchu Gawroniec u Ćmielowa w Polsce*, AR, II 1950, z. 1—2, ryc. 83 na s. 105; Z. Podkowińska, *Osada neolityczna na górze Gawroniec w Ćmielowie, pow. Opatów*, WA XVI 1950.

⁷ Z. Ślusarski, *Nowe groby i cmentarzyska kultury czasów lejowatych z Lasu Stockiego i Stoku w pow. puławskim*, „Annales UMCS”, Sectio F, vol. V, ryc. 16 na s. 33.

⁸ Nie publikowane, z badań 1954 r.

⁹ Poulik, *Jižni Morava — Země dávných Slovanů*, Brno 1948—1949, ryc. 3a, c na s. 16.

¹⁰ J. Eisner, *Slovensko v pravěku*, Bratislava 1933, tabl. XXXII ryc. 8, J. Filip, *Pradzieje Czechosłowacji*, Poznań 1951, tabl. 16 ryc. 3.

Ryc. 2. Jurków, pow. Pińczów. Naczynie z wczesnej epoki brązu widziane z dołu

Pieštany (Słowacja)¹¹, Bučany, pow. Hlohovec (Morawy)¹², Hulin, pow. Kroměříž (Morawy)¹³. Największe podobieństwo przedstawia naczynie z Bánova, również na nóżkach, gdy tymczasem nie wszystkie z pozostałych mają je tak wyraźnie ukształtowane. Okaz z M. Várad ma stosunkowo niższą szyjkę i bardziej pękaty brzusec. Wymienione tu naczynia są typowymi okazami dla kultury madziarowskiej¹⁴. Nóżki na dnie naczyń częste są i u innych typów naczyń kultury madziarowskiej i unietyckiej z terenu Moraw i Słowacji¹⁵.

¹¹ J. Eisner, *op. cit.*, tabl. XXXII ryc. 11.

¹² J. Eisner, *op. cit.*, tabl. XXXII ryc. 13.

¹³ V. Spurný, *Sidliště věterovského typu v Hulině*, AR, V 1953, z. 4, ryc. 210.

¹⁴ J. Filip, *op. cit.*, s. 220.

¹⁵ Devínska Nová Ves, pow. Bratislava (J. Eisner, *op. cit.*, tabl. XXVII ryc. 5), Veselé, pow. Pieštany (tabl. XXXII ryc. 6; A. Knor, *Madarovské sídliště ve Veselém u Piešťan*, AR, II 1950, z. 1—2, ryc. 46(4) na s. 59), Gajary (J. Filip, *op. cit.*, tabl. 16

Na podstawie przytoczonych analogii, głównie z terenu Moraw, opisane naczynie z Jurkowa datować możemy na koniec wczesnego okresu brązowego¹⁶ i odnieść je przypuszczalnie do kultury unietyckiej, która na Morawach przetworzyła się w kulturę wieterzowsko-morawską¹⁷. Byłoby to więc, poza Drożejowicami w pow. pińczowskim¹⁸, drugie stanowisko kultury unietyckiej w woj. kieleckim. Ostatnie znaleziska kultury unietyckiej z obszaru woj. kieleckiego i krakowskiego (Wyciąże)¹⁹ pozwalają przesunąć zasięg tej kultury²⁰ znacznie dalej ku wschodowi, aniżeli to dotąd przyjmowano. We wschodnim swym zasięgu kontaktuje się ona z kulturą mierzanowicką (tomaszowską) o odrębnym charakterze²¹.

Z Wydziału Zabytków Archeologicznych
Ministerstwa Kultury i Sztuki — Warszawa

ЯН ГУРБА

СОСУД РАННЕЙ ЭПОХИ БРОНЗЫ ИЗ ЮРКОВА В ПИНЧОВСКОМ УЕЗДЕ

Опубликованный сосуд уцелел из археологических стоянок в Юркове, Пинчовского уезда, разрушенных в 1951—52 гг. во время дорожных работ. Он вероятно происходит из утвари могильника. Автор причисляет его к унетичьей культуре.

JAN GURBA

AN EARLY BRONZE VASE FOUND AT JURKOWO, COUNTY OF PIŃCZÓW

The vase published in the present article could be saved from the archaeological station of Jurkowo, county of Pińczów, destroyed in 1951 and 1952 when road-building works had been carried out across the site. The specimen is thought to be a piece of grave furniture. It is ascribed by the author to the Unetice culture.

ryc. 1), Hradisko pod Kroměřížem (tabl. 16 ryc. 5); Věterov pod Kyjovem (tabl. 16 ryc. 11,12), Blučiny, pow. Židlochovice (J. Poulik, *op. cit.*, ryc. 3b, g).

¹⁶ J. Filip, *op. cit.*, s. 223. Podane podobieństwa do naczyń neolitycznych zwracają uwagę na pomijany w literaturze fakt istnienia w kulturze unietyckiej elementów kultury czas lejuwaty, mającej również duży wpływ na jej wytworzenie.

¹⁷ J. Filip, *op. cit.*, s. 208, 220—222, 259.

¹⁸ Zniszczono w tej miejscowości przy robotach ziemnych groby kultury unietyckiej, zawierające m. i. 2 zausznice brązowe oraz paciory kościane i brązowe (?) (Z Archiwum PMA).

¹⁹ Por. S. Buratyński, *Tymczasowe sprawozdanie z prac ratunkowo-badawczych na terenie Nowej Huty za lata 1950—1952*. ZOW, XXII 1953, z. 3, s. 111.

²⁰ J. Kostrzewski, *op. cit.*, s. 195.

²¹ J. Kostrzewski, *op. cit.*, s. 203.